

VERSLAG

Nr. 4

De bijzondere commissie, in welke handen dit wetsontwerp is gesteld, kan met het voorstel van de Regering om de Landarbeiderswet in te trekken, geheel instemmen. De commissie is met de ondertekenaars van de memorie van toelichting van oordeel, dat de Landarbeiderswet in het verleden haar nut heeft bewezen — ook al zou haar effect vermoedelijk groter zijn geweest indien de crisis van de dertiger jaren niet zou zijn opgetreden —, maar onder de tegenwoordige omstandigheden, die in vergelijking met 1918 sterk gewijzigd zijn, als verouderd moet worden beschouwd.

De geschiedenis van de Landarbeiderswet is intussen — naar vele leden opmerkten — zo nauw verbonden met de emancipatie van de landarbeiders in ons land, dat de intrekking hiervan naar hun mening zeker niet zonder meer aan de Kamer voorbij mag gaan. Daarom zouden zij gaarne een overzicht ontvangen van het aantal z.g. „plaatsjes”, dat vanaf de oprichting, verdeeld naar de verschillende provincies, krachtens deze wet is gesticht.

Is ook bekend welk bedrag aan overheidsvoorschotten voor de bouw van deze plaatsjes nu nog uitstaat? Welke oppervlakte land wordt thans door de volgens de wet opgerichte verenigingen of stichtingen en eventueel door de gemeenten verpacht? Bedraagt de jaarlijkse pachtprijs nog altijd metterdaad f 50 per jaar? Welke waarborgen zijn er, dat na intrekking van de wet deze pachtprijzen niet drastisch worden verhoogd?

Voorts vroegen deze leden zich af of naar het oordeel van de Regering de wet wel aan haar doel heeft beantwoord. In de memorie van toelichting van de in 1918 tot stand gekomen wet werd als doel daarvan o.a. aangegeven: „het verkrijgen van een stabiele aan den grond gehechte landarbeidersbevolking”. Verder zag men in de wet vooral een middel ter verbetering van de positie van de landarbeider.

Acht de Regering het deel der belanghebbenden, dat destijds als zijn mening uitsprak dat „de verbetering van de positie van den landarbeider niet moet worden gezocht in het werken met vrouw en kinderen op een zgn. eigen stukje grond”, maar „dat de economische toestand moet worden verbeterd door verhoging van loon, verkorting van den arbeidsdag enz.” (zie de resolutie van het congres van de Ned. Bond van Arbeiders in het Landbouw-, Tuinbouw- en Zuivelbedrijf van 26 en 27 december 1913) achteraf niet in het gelijk gesteld? Deze leden meenden, dat het ideële aspect van de wet minder tot zijn recht is gekomen. Dit aspect vindt men omschreven in „Practische Verklaring van de Landarbeiderswet” door D. Noordam, blz. 21: „Wie in zijn jonge jaren spaart, opdat hij straks zich een „plaatsje” zal kunnen koopen en daarna onder den zegen Gods naarstiglijk werkt opdat zijn huisje en zijn grond in waarheid zijn huisje en zijn grond zullen wezen, hij heeft een ideaal waarvoor hij leeft. Straks is alles zijn eigendom! De zorgen van den ouden dag zijn verlicht, zijn levensavond zal niet donker zijn. Niet van wat de hand der liefde hem geeft zal hij straks leven, maar van wat hij door noeste vlijt uit de hand zijns Gods zich verwierf. Zelf te mogen, zelf te kunnen, staalt en veredelt.” Onderschrijven de Ministers deze opvatting?

Op blz. 3 van de memorie van toelichting wordt herinnerd aan de destijds geuite verwachting, dat de wettelijke voorzieningen „als bijkomend effect een zeker tegenwicht zouden kunnen vormen tegen de tendens, dat landarbeiders door armoede gedreven, wegtrokken naar de stad.” Het had de hier aan het woord zijnde leden verwonderd, dat de Regering deze verwachting thans als achterhaald beschouwt. „Met het steeds meer verminderen van de achterstand van de landarbeiders op het stuk van beloning en sociale voorzieningen is althans deze oorzaak voor de trek van deze groep naar de stad weggevallen”, aldus immers de Ministers. Gelet op de nog steeds voortgaande afvloeiing uit de landbouw en gelet op de nog steeds bestaande vrij grote achterstand in beloning en werktijdregeling, achtten de hierbedoelde leden deze uitspraak van de Regering veel te positief. Achterstand in beloning is, vooral bij de laagst betaalden, nog altijd armoede, want armoede is een relatief begrip.

Verscheidene andere leden vroegen zich af, of de kenschetsing van de huidige sociale positie van de landarbeiders, zoals deze in de memorie van toelichting op blz. 3, rechterkolom bovenaan, onder woorden is gebracht, niet door de tijd is achterhaald. De Regering zegt nl. implicite, dat deze positie nog veelal stoelt op historische verhoudingen en omstandigheden. Dit zou de gedachte kunnen doen postvatten, dat er ten aanzien van de sociale positie van de landarbeider in de plattelandssamenleving de laatste decennia weinig of niets zou zijn veranderd. Het moge zo zijn, dat de aard van de werkzaamheden in een enkele sector, met name de veehouderij, nog oorzaak is van arbeidsvoorwaarden die, vooral wat de arbeidstijden betreft, minder gunstig zijn, maar het gaat naar de mening van de hier aan het woord zijnde leden bepaald te ver om te stellen dat deze stoelen op historische verhoudingen en omstandigheden. Zo gesteld miskent dit de sterk gewijzigde inzichten die in vele streken bij vele ondernemers en werknemers ingang hebben gevonden. Door hier in generaliserende bewoordingen te spreken komt onvoldoende naar voren, dat de landbouworganisaties en de landarbeidersorganisaties, vooral na de tweede wereldoorlog, ook ten aanzien van de sociale positie van de landarbeider nieuwe wegen zijn ingeslagen.

Verscheidene leden meenden te weten, dat bij besprekingen van de landarbeidersorganisaties, het Landbouwschap en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten over de eventuele intrekking van de Landarbeiderswet de vraag aan de orde is gekomen, of na het vervallen van die wet de bezitsvorming onder de landarbeiders — waarbij met name werd gedacht aan het verkrijgen van een eigen woning — niet langs andere weg gestimuleerd zou dienen te worden. In aanmerking genomen, dat in bepaalde streken van ons land — zoals ook hierboven reeds werd opgemerkt — de sociale positie van de land-

arbeiders ook nu nog een zekere achterstand vertoont in vergelijking tot die van andere werknemers, zouden de hier aan het woord zijnde leden deze gedachte gaarne onder de aandacht van de Regering willen brengen.

Andere leden bleken voor een uitzonderingspositie van de landarbeiders ten aanzien van de mogelijkheden van bezitsvorming weinig sympathie te gevoelen. Zij achtten het juist, dat eventuele achterstanden in de sociale positie van deze categorie werknemers met spoed worden ingelopen. Door het treffen van afzonderlijke regelingen accentueert men de hier en daar wellicht nog bestaande verschillen.

De eerder aan het woord zijnde leden stelden daartegenover, dat b.v. in de industrie de bezitsvorming bij de werknemers gemakkelijker door de ondernemers bevorderd kan worden door het treffen van winstdelings- en/of spaarregelingen dan dit in de landbouw het geval is. Afzonderlijke maatregelen ten behoeve van de landarbeiders lijken daarom geenszins overbodig.

Met betrekking tot *artikel 4* werd de vraag gesteld, waarom er behoefte is om ten behoeve van gemeenten, die dit zouden wensen, een andere regeling te treffen. Op grond van welke overwegingen zouden gemeenten deze wens kunnen hebben?

Vertrouwende, dat de Regering bereid zal zijn het bovenstaande vóór de openbare behandeling van het wetsontwerp schriftelijk te beantwoorden, is de bijzondere commissie vernoemd van oordeel, dat die behandeling daarmee voldoende zal zijn voorbereid.

Vastgesteld 2 juni 1964.

DROESEN
 SUURHOFF
 KIKKERT
 VAN DER PLOEG
 VAN KOEVERDEN
 EGAS
 VAN EIBERGEN
 VREDELING
 MAENEN
 CORVER
 JAGER
 ELFFERICH
 TUIJNMAN.